

Hoge Raad van Adel

Jaarverslag 2017

Inhoudsopgave

Ten geleide	5
JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2017	6
Adelszaken	9
Overheidsheraldiek	9
Emblemen van de Krijgsmacht	16
JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2017	20
Secretaris en medewerkers	20
Aanwinsten en collecties	22
HOGE RAAD VAN ADEL	24

Voorzitter, leden en secretaris van de Hoge Raad van Adel, 2017. Van links naar rechts:
mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt, mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de
Weerdesteijn, jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (voorzitter), drs. R.M. barones van Pallandt,
jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijckevorsel van Kessel en mr. M.R.M.M. Scheidius (secretaris)

Ten geleide

Voor u ligt het jaarverslag van de Hoge Raad van Adel over het jaar 2017. Het jaar 2017 stond naast de reguliere werkzaamheden voor wat betreft adelszaken vooral in het teken van het beroep en hoger beroep van twee reeds langer dienende rechtszaken. Eén van deze twee zaken is in hoger beroep bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State tot een einde gekomen. Verderop in dit jaarverslag wordt hier nader op ingegaan.

De Raad heeft een aantal verzoeken behandeld voor wapens van publiekrechtelijke instellingen: de gemeenten Westerwolde en Zevenaar alsmede de waterschappen Vechtstromen (hernieuwd verzoek) en Limburg. De Raad heeft driemaal een advies afgegeven ten behoeve van de krijgsmachtdelen: voor het Marine Steunpunt Pointe Blanche op Sint-Maarten en voor het 606 Geneeskundig Squadron en de Groep Luchtmachtreserve van de Koninklijke Luchtmacht. De kennis en ervaring van de Raad op heraldisch terrein bleken ook nu weer hun nut te bewijzen.

Opvallend is dat ook andere overheidsorganisaties de Raad steeds meer weten te vinden wanneer het om heraldische zaken gaat, onder andere met verzoeken om advies inzake de juiste weergave van wapencartouches op paleis Huis ten Bosch en het Catshuis. Daarnaast adviseerde de Raad de minister van Algemene Zaken over de weergave van het Rijkswapen op het nieuwe regeringsvliegtuig.

De Raad streeft er, meer dan voorheen, naar in de openbaarheid te treden. In het licht hiervan hebben voorzitter, secretaris en eerste medewerker diverse presentaties gegeven over de werkzaamheden van de Raad voor uiteenlopende gezelschappen. De Raad heeft veel profijt van de nieuwe website. De website voorziet niet alleen in de informatiebehoefte van het publiek, maar maakt het ook mogelijk om actueel nieuws snel te delen. De Raad was verheugd de staf van Riddarhuset uit Stockholm, Zweden, te ontvangen. Bezoeken en presentaties dragen positief bij aan het beeld van de Raad bij het publiek. Mede in dit kader moeten ook de plannen tot de restauratie/renovatie van het exterieur en het interieur van het gebouw van de secretarie worden gezien. In nauw overleg met het Rijksvastgoedbedrijf hebben de plannen concreet vorm gekregen. De financiële onderbouwing zal naar verwachting in de eerste helft van 2018 haar beslag krijgen.

Jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijckevorsel van Kessel is bij Koninklijk besluit van 7 december 2016, nr. 2016002167, met ingang van 1 januari 2017 benoemd tot lid van de Raad in de plaats van jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden.

J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2017

De Hoge Raad van Adel bracht in 2017 in 19 zaken advies uit. Van deze adviezen hadden er 6 betrekking op adelszaken, 7 op overheidsheraldiek, 3 op emblemen van de Krijgsmacht, 1 op het embleem van het Loodswezen en 2 op ridderlijke orden.

De nieuwe dossiers betroffen adelszaken, overheidsheraldiek, heraldische uitingen op overheidsgebouwen, emblemen en onderscheidingen, onderwerpen van algemene aard en ridderlijke orden (Ridderlijke Duitse Orde en Orde van Malta, Associatie Nederland).

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 75 akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

Raadsvergaderingen

De voor en najaarsvergadering van de Raad vonden plaats op respectievelijk 6 april en 8 november aan de Nassaulaan 2B.

Overlijden

De Raad ontving in het verslagjaar met leedwezen bericht van het overlijden van C.W.J. baron de Weichs de Wenne (1934-2017), lid van de Raad van 1987 tot en met 2005. Hij was gedurende deze periode een waardevolle en constante factor en zeer betrokken bij de adviestaak van de Raad, met name ook bij het tot stand komen van de Wet op de adeldom 1994.

Eveneens ontving de Raad bericht van het overlijden van G.P. Nijkamp (1947-2016), eerste medewerker ter secretarie van 1979 tot en met 2009. Samen met toenmalig secretaris mr. O. Schutte was hij auteur van *De Nederlandse adel, besluiten en wapenbeschrijvingen*, jubileumuitgave van de Raad in 1989, dat mede aan de basis lag van het in 2014 bij het tweehonderdjarig bestaan van de Raad verschenen *Wapenregister van de Nederlandse adel*.

Bezoek Riddarhuset

Een delegatie van Riddarhuset uit Stockholm bracht op 7 september een bezoek aan de Raad als onderdeel van een uitgebreider bezoek aan Nederland. In Riddarhuset komt de Zweedse adel in vergadering bijeen. Sinds 2002 zijn alle banden tussen de Zweedse staat en Riddarhuset doorgesneden. Dit betekent dus dat mutaties in het ledenbestand van de Zweedse adel niet meer door de staat worden gesanctioneerd. Een ander onderscheid met de taken van de Raad is het feit dat het onderwerp overheidsheraldiek berust bij een Staatsheraldicus die niet is verbonden aan Riddarhuset. Vanuit eigen adelsfondsen verstrekt Riddarhuset studiebeurzen en steungelden. Daarnaast worden culturele en toeristische activiteiten ondersteund. Voor wat betreft onderzoek, archivering en adelsgeschiedenis zijn er echter grote overeenkomsten.

De staf van Riddarhuset en leden en medewerkers van de Hoge Raad van Adel, 7 september 2017

Tijdens het bezoek gaf de voorzitter een inleiding over de geschiedenis, taken en actuele ontwikkelingen van de Hoge Raad van Adel. Vervolgens hield de eerste medewerker een presentatie over de taken van de Raad op heraldisch gebied. Aansluitend lichtte *Riddarbusese* Erik Drakenberg de taken van het ‘Huis van de Adel’ nader toe. Na een rondleiding door het gebouw van de Raad en een lunch werd het Haagse bezoek afgesloten met een bezoek aan de kanselarij van de Johanniter Orde en de daar aanwezige wapenborden van de Johanniters. Deze internationale ontmoeting werd door beide partijen zeer op prijs gesteld.

Recepties en ontvangsten

De Gouverneur der Residentie hield op 9 januari een nieuwjaarsreceptie waarbij de voorzitter namens de Raad aanwezig was. De voorzitter vertegenwoordigde de Raad tijdens de nieuwjaarsreceptie van Zijne Majesteit de Koning op 17 januari in het Paleis op de Dam te Amsterdam.

Secretaris en eerste medewerker waren op 9 januari aanwezig in de gemeente Ronde Venen waar het nieuwe gemeentewapen, de nieuwe ambtsketen en de nieuwe gemeentevlag op feestelijke wijze aan de inwoners werden gepresenteerd. De secretaris was op 13 januari aanwezig op de nieuwjaarsreceptie van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht en Wapenkunde op Huis Doorn.

Het nieuwe Raadslid jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijckevorsel van Kessel is op 25 januari in aanwezigheid van de secretaris door Z.E. de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties beëdigd.

Ambtsketen van de burgemeester van gemeente De Ronde Venen met het nieuwe gemeentewapen

De voorzitter was op 8 februari in de Pieterskerk in Leiden aanwezig bij de viering van de dies natalis van de Leidse universiteit. Op 20 februari nam de burgemeester van 's-Gravenhage, J.J. van Aartsen, afscheid in aanwezigheid van de voorzitter.

De secretaris was op 22 maart aanwezig bij de opening van de tentoonstelling 'Chapeaux!' op Paleis Het Loo in aanwezigheid van H.M. Koningin Máxima.

De voorzitter bezocht op 10 mei het Slag om de Residentieconcert in de Kloosterkerk in 's-Gravenhage. Secretaris en wetenschappelijk medewerker waren op 1 juni aanwezig bij de opening van de tentoonstelling 'Mannen met een Missie' op kasteel Amerongen. Secretaris, eerste medewerker en wetenschappelijk medewerker woonden op 13 juni de promotie bij van S.L. Reinders (*De mug en de kaars. Vriendschap en liefde in alba amicorum van adellijke vrouwen uit de Noordelijke Nederlanden 1575-1640*) aan de Radbouduniversiteit Nijmegen. De voorzitter bezocht op 4 juli de afscheidsreceptie van Dr. A.A.J. Jenner, hoofd Stafbureau van het Kabinet van de Koning.

De voorzitter en eerste medewerker namen op 30 augustus deel aan de relatievaardag van de Koninklijke Marine. De voorzitter woonde op 4 september de opening van het academisch jaar van de Universiteit Leiden bij.

Op 7 september bracht een afvaardiging van Riddarhuset uit Zweden een bezoek aan de Raad. De tweede medewerker woonde namens de Raad op 8 september de opening van de expositie 'Het meisje Rengers' (Odilia Amelia Rengers, 1779-1805) in het kerkje van Wittewierum (Groningen) bij. De voorzitter was aanwezig bij de plechtige opening van de Staten-Generaal op 19 september. Voorzitter en secretaris maakten hun opwachting bij de Commando-overdracht Commandant Zeestrijdkrachten en Admiraal Benelux op 22 september in Den Helder. Op 5 oktober nam de heer N. van Baarlen, senior objectmanager van het Rijksvastgoedbedrijf, afscheid in verband met zijn pensioen in de Noenzaal van de Eerste Kamer, waarbij de secretaris aanwezig was.

De wetenschappelijk medewerker was namens de Raad op 11 april aanwezig bij de uitreiking van de Ithakaprijs op kasteel Haarzuilens. De secretaris bezocht op 7 november het korpsconcert van de Marinierskapel in de Doelen te Rotterdam.

Op 16 november vond een bezoek aan de secretarie plaats van de plaatsvervangend Secretaris-Generaal R.J. Barendse en plaatsvervangend Directeur Ir. R.G.E. Kustner van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Op 7 december waren de secretaris en wetenschappelijk medewerker aanwezig bij de promotie van jhr. ing. T.J. Versélewel de Witt Hamer aan de Rijksuniversiteit Groningen (*Geloven verplicht. Een eliteonderzoek naar ridderlijke orden in het Koninkrijk der Nederlanden (1965-2015)*).

Adelszaken

Adelsrecht

Een van de twee al langer lopende juridische procedures, waarbij de Raad optreedt als adviseur van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, is beëindigd na een uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het betrof een verzoek tot inlijving in de Nederlandse adel van een Fransman. De Afdeling concludeerde dat Frankrijk niet over een vergelijkbaar adelsstatuut beschikt, zodat niet aan de eis van artikel 2 van de Wet op de adeldom is voldaan.

De andere zaak betreft een verzoek tot geslachtsnaamswijziging waarbij de Raad als adviseur van de minister van Justitie en Veiligheid optrad. In deze zaak zal vermoedelijk aanvang 2018, na behandeling van het hoger beroep door de afdeling Bestuursrechtspraak, uitspraak worden gedaan.

In 2017 verleende de Raad agreatie van titelopvolging inzake één adellijk geslacht.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht werd positief geadviseerd inzake het verlenen van agreatie aan de benoeming van Jan Diederik baron van Asbeck tot ridder van genoemde orde.

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werd in het verslagjaar een verklaring van admittie tot deze orde verstrekt ten behoeve van Margaretha Maria Didi Paulina barones van Voorst tot Voorst als dame van Eer en Devotie.

Overheidsheraldiek

In het verslagjaar verzochten de stuurgroepen van de per 1 januari 2018 te vormen nieuwe gemeenten Westerkwartier (Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn), Westerwolde (Bellingwedde en Vlagtwedde) en Zevenaar (Rijnwaarden en Zevenaar) aan de Hoge Raad van Adel advies inzake een door deze publiekrechtelijke lichamen te voeren wapen. Het waterschap Limburg verzocht de Raad eveneens advies inzake een nieuw wapen. De Raad bracht voorts advies uit aan de gemeente Weert in een kwestie die betrekking had op het veronderstelde misbruik van het gemeentewapen door derden.

Eén advies leidde in hetzelfde jaar tot verlening van een wapen, namelijk aan de gemeente Westerwolde (zie hierna). De overige drie dossiers met betrekking tot wapenverleningen konden in 2017 nog niet worden afgerond. Eerdere adviezen van de Raad met betrekking tot het wapen van de gemeente Leeuwarden (in 2014 en 2015) hadden ook in dit verslagjaar nog niet geleid tot een officiële wapenverlening.

In 2017 werden bij Koninklijk besluit wapens verleend aan de gemeenten Gooise Meren, Meierijstad, Midden-Groningen en Westerwolde en aan het waterschap Vechtstromen. De heer

P. Bultsma-Vos vervaardigde de daartoe uitgegeven wapendiploma's en de registertekeningen voor het archief van de Hoge Raad van Adel.

Wapenverlening aan de gemeente Gooise Meren

Per 1 januari 2016 waren de gemeenten Bussum, Muiden en Naarden samengevoegd tot de nieuwe gemeente Gooise Meren. Op 26 augustus 2015 verzocht de voorzitter van de Stuurgroep Herindeling Naarden, Muiden, Bussum de Raad om twee wapens te ontwerpen: een ontwerp gebaseerd op de wapens van de samen te voegen gemeenten, het tweede refererend aan de visie en missie van de nieuwe gemeente.

De Raad bracht Op 19 november 2015 advies uit. De tweede optie achtte de Raad een praktisch onmogelijke opgave. Visie en missie van de gemeente waren dermate algemeen en bevatten zo zeer uiteenlopende thema's, dat op basis daarvan geen eenvoudig en krachtig wapen kon worden ontworpen waarin de eigenheid van de nieuwe gemeente tot uitdrukking komt.

De wapens van de voormalige gemeenten daarentegen zijn ieder afzonderlijk vrij eenvoudig van vormgeving en lieten zich prima combineren in een nieuw wapen waarin iedere deelne-

mende gemeente zich kan herkennen.

Uitgangspunt voor het ontwerp was het wapen van Muiden, in blauw een zilveren dwarsbalk. Deze wordt beladen met de zwarte dubbelkoppige adelaar, de kenmerkende figuur uit het wapen van Naarden. De dwarsbalk wordt vergezeld van de vijf gouden boekweitkorrels uit het wapen van Bussum die verwijzen naar de eertijds bloeiende boekweitteelt in Het Gooi. Dit wapen had de voorkeur van de Raad, hoewel een variant met een dwarsbalk van goud waarin het gehele wapen van Naarden een plaats zou krijgen eveneens tot de mogelijkheden behoorde. De gemeente Gooise Meren volgde het advies van de Raad op.

Op grond van de ministeriële richtlijnen van 18 oktober 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen, mocht de nieuwe gemeente de kroon van drie bladeren en twee parels (symbool van het bestuurlijk gezag van de gemeente) en bovendien de schildhouders van Muiden voeren. Waar andere gemeenten veel waarde hechten aan kroon en schildhouders wenste de gemeente Gooise Meren juist af te zien van deze schilddekking en schildversierselen.

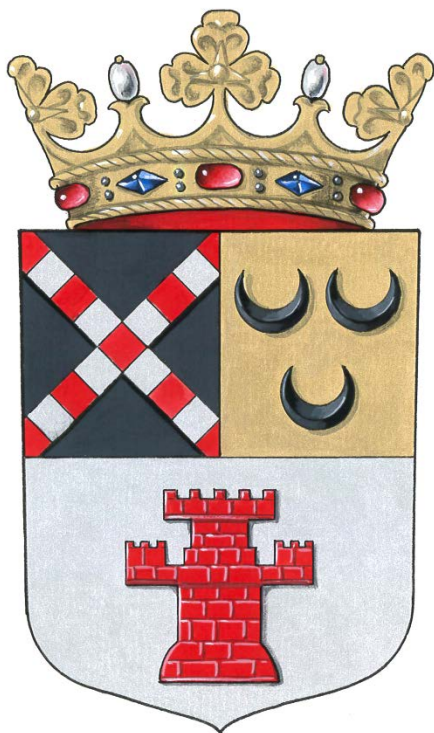
Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 24 februari 2017, is bij Koninklijk besluit van 8 maart 2017, nr. 2017000072, aan de gemeente Gooise Meren een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In azuur een dwarsbalk van zilver beladen met een dubbelkoppige adelaar van sabel en vergezeld boven van drie en onder van twee boekweitkorrels van goud, alle met de uiteinden naar het schildhart.*

Wapenverlening aan de gemeente Meierijstad

De gemeente Meierijstad is per 1 januari 2017 gevormd door de samenvoeging van de gemeenten Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel. Bij brieven van 23 februari en 20 oktober 2016 verzocht de stuurgroep gemeente Meierijstad i.o. aan de Raad advies inzake een wapen en een vlag voor de nieuwe gemeente die door de gezamenlijke historische verenigingen zijn ontworpen. Daarop bracht de Raad Op 19 mei, respectievelijk 16 december 2016 adviezen uit, waarin hij zich vooralsnog beperkte tot het wapen.

In zijn adviezen stelde de Raad het voorstel voor een gevierendeeld wapen, dat de gezamenlijke historische verenigingen (verenigd in het Platform Erfgoed Meierijstad – PEM) hadden ingebracht, op een aantal punten bij. Dat betrof in de eerste plaats de ongewenste versobering van de kleurstelling in het wapen. Daarbij zouden de kwartieren Veghel en Peelland hun originele kleuren en metalen verliezen en zou het hele wapen in het goud, zwart en blauw van de kwartieren Schijndel en Sint-Oedenrode worden vastgesteld. De Raad adviseerde verder om het molenijzerkwartier Peelland weg te laten, omdat het samenbrengen van de symbolen van de drie fusiegemeenten de gewenste ‘eenheid in verscheidenheid’ voldoende symboliseert. Een compromis werd bereikt ten aanzien van de door de Raad voorgestane heraldisch-stylistische aanpassing van de wapenfiguur en kleuren van Sint-Oedenrode. De zogenoemde Rijkskleuren (goud op blauw) werden daarbij gewijzigd in de streekeigen kleuren rood op zilver, maar de ietwat apart vormgegeven burcht met aan weerszijden hangtorentjes, als afbeelding rechtstreeks ontleend aan het oude zegel van Sint-Oedenrode, werd in de wapentekening gehandhaafd.

Dat leidde ten slotte tot een doorsneden wapen met in de bovenste helft gedeeld de wapenfiguren van Veghel en Schijndel en in de onderste schildhelft het symbool van Sint-Oedenrode.

De Raad kon niet instemmen met de toepassing van het zogenoemde ‘moderne Franse [accolade]schild’. Schildvormen worden doorgaans niet expliciet in het verleningsbesluit voorgeschreven en behoren derhalve tot de artistieke vrijheid van de wapentekenaar. Bovendien leent het doorsneden wapen zich qua compositie minder voor een ‘vierkante’ schildvorm.

De Raad bleef bij zijn standpunt dat er geen gronden aanwezig waren voor toekenning van de rijkere kroon aan de nieuwe gemeente Meierijstad, waarvan twee deelnemende gemeenten, Schijndel en Veghel, de standaardkroon van drie bladeren en twee parels voerden en de derde, Sint-Oedenrode, geen kroon voerde.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 29 september 2017, is bij Koninklijk besluit van 23 oktober 2017, nr. 20170013001, aan de gemeente Meierijstad een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Doorsneden; I gedeeld; 1 in sable een schuinkruis, geblokt van keel en zilver; 2 in*

goud drie wassenaars van sable; II in zilver een burcht met aan weerszijden hangtorentjes, alles van keel. Het schild gedekt met een kroon van drie bladeren en twee parels.

Wapenverlening aan de gemeente Midden-Groningen

De gemeente Midden-Groningen wordt per 1 januari 2018 gevormd door samenvoeging van de gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Menterwolde en Slochteren. Op 28 juli 2016 verzocht de Stuurgroep herindeling Midden-Groningen de Raad een wapen voor de nieuwe gemeente te ontwerpen op basis van de wapens van de drie deelnemende gemeenten. Een wapenontwerp dat aan deze wens voldeed en in het advies van de Raad is meegewogen, is dat van A. Spreen Brouwer, inwoner van Hoogezand.

Teneinde het teveel aan elementen te reduceren heeft de Raad in eerste instantie de symbolen uit familiewapens (Gockinga, Rengers en Piccardt) laten vervallen. Vervolgens nam hij de meest opvallende wapenfiguren als uitgangspunt voor het nieuw te ontwerpen wapen, te weten: het tandwiel (Hoogezand-Sappemeer), de uitgerukte elzenstruik (Menterwolde) en de zeedraak (Slochteren). De Raad rangschikte deze elementen in een doorsneden wapen, de bovenste schildhelft gedeeld Slochteren en Hoogezand-Sappemeer, de onderste schildhelft Menterwolde.

Om de beide schildhelften te doorsnijden koos de Raad voor de zwaluwstaartvormige doorsnijding uit het wapen van Hoogezand-Sappemeer. Deze voegt een aardig en herkenbaar element toe aan het nieuwe wapen. De zwaluwstaartvormige deellijn komt in de heraldiek minder vaak voor dan de rechte deellijn.

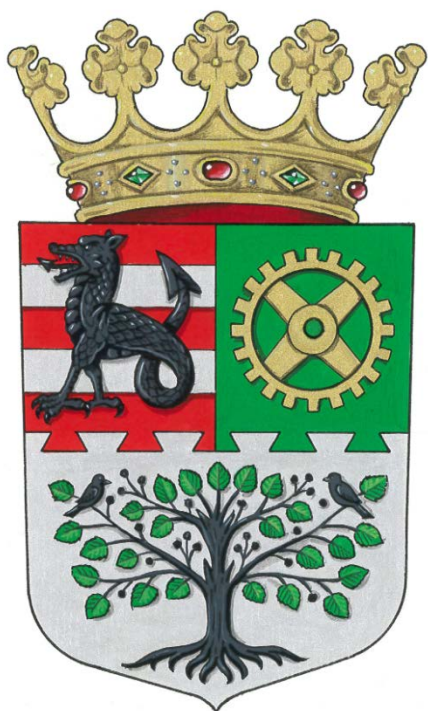
Omwille van de compositie plaatste de Raad de zeedraak met de dwarsbalken van Slochteren in het eerste kwartier. Zeedraak en dwarsbalken komen al voor in het wapen van de heerlijkheid Slochteren, bevestigd in 1819, en dat van de gemeente Slochteren, verleend in 1899. De zeedraak en dwarsbalken die thans in het wapenontwerp voorkomen, zijn dezelfde als de figuren uit het eerste en vierde kwartier van het in 1953 verleende wapen van de gemeente Slochteren en het in 1952 gewijzigde wapen van de gelijknamige heerlijkheid.

Voor de invulling van het tweede kwartier koos de Raad voor de meest opvallende figuur uit het wapen van Hoogezand-Sappemeer: het gouden tandwiel. Hij plaatste het tandwiel, oorspronkelijk uit het wapen van de voormalige gemeente Hoogezand, op een groen veld, de dominante kleur in het oorspronkelijke wapen van Sappemeer. Daarmee werd het contrast met de rode dwarsbalken in het eerste kwartier groter.

Uit het relatief jonge wapen van Menterwolde nam de Raad de uitgerukte elzenstruik, die teruggaat op de boom in het wapen van Meeden, maar is overigens pas in 1990 in het wapen van Menterwolde geïntroduceerd en als zodanig gespecificeerd. De Raad heeft de aldus gespecificeerde boom onverkort overgenomen.

Als schilddekking mocht de nieuwe gemeente de rijkere vijfbladerige kroon voeren die de gemeente Slochteren ook al had gevoerd.

Het door de Raad voorgestelde wapen werd door de stuurgroep overgenomen en voorgelegd aan Zijne Majesteit de Koning om te worden verleend.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 9 mei 2017, is bij Koninklijk besluit van 22 mei 2017, nr. 2017000598, aan de gemeente Midden-Groningen een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Zwalumstaartvormig doorsneden; I Gedeeld; 1 In keel twee dwarsbalken van zilver met over alles heen een zittende zeedraak van sable; 2 In sinopel een tandwiel met vier spaken van goud; II In zilver een uitgerukte elzenstruik van sable gebladerd van sinopel en bevrucht van sable, op de takken waarvan twee toegewende vogels van sable zitten. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

Wapenverlening aan de gemeente Westerwolde

Met ingang van 1 januari 2018 worden de Groningse gemeenten Bellingwedde en Vlagtwedde samengevoegd tot de nieuwe gemeente Westerwolde. Op 17 maart 2017 verzocht de stuurgroep herindeling, namens de colleges van burgemeester en wethouders van beide gemeenten de Raad advies inzake een wapen voor de nieuwe gemeente. Voorafgaand aan het verzoek had drs. J.G. Abbes, cultuurambtenaar van Vlagtwedde, een bezoek gebracht aan de secretarie en aan de voorzitter, secretaris en eerste medewerker zijn ideeën aangaande een nieuw wapen gepresenteerd. Deze voorbespreking en zijn ontmoeting met wapentekenaar P. Bultsma-Vos leidden tot het onderhavige wapenontwerp, dat zowel door de colleges van beide gemeenten als door de Historische Vereniging Westerwolde werd ondersteund.

Voor het nieuwe wapen koos men niet voor toepassing van elementen uit de twintigste-eeuwse wapens van beide deelnemende gemeenten, maar voor eerder gebruikte figuren, voorkomend op de zegels van de historische landschappen Reiderland en Westerwolde, waarvan de oudste exemplaren dateren van respectievelijk 1276 en 1316. De zegels tonen de kloosterkerk van het voormalige Norbertijner klooster Palmar en de typische gebonden en gebladerde korenschoof.

De korenschoof van Westerwolde is gestileerd naar de oorspronkelijke afbeelding op het zegel. Deze is ten opzichte van andere wapens met korenschoven en korenaren onderscheidend genoeg. Ten aanzien van de stileringswijze zij opgemerkt dat de Raad in een vergelijkbaar geval instemde met de nagenoeg exacte kopie van de zegelstempelfiguur, namelijk die uit het oude zegel van Sint-Oedenrode (zie hiervoor onder Meierijstad).

De verwijzing naar de beide Reiderlandse kerspelen vroeg om een creatieve oplossing. De gedetailleerde figuur van het voormalige Norbertijner klooster Palmar, zoals die voorkomt op

het zegel van Reiderland en ook in het wapen van Bellingwolde (1894), was naar heraldische maatstaven eigenlijk te complex, zeker in combinatie met de gestileerde korenschoof. De oplossing die door wapentekenaar P. Bultsma-Vos werd aangedragen bestaat uit een verhoogde schilddoorsnijding – deze houdt in de heraldiek het midden tussen een doorsneden schild en een schild met schildhoofd – waarvan de delingslijn niet horizontaal is maar de contouren van de kloosterkerk volgen.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 29 september 2017, is bij Koninklijk besluit van 23 oktober 2017, nr. 2017001561, aan de gemeente Westerwolde een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Verhoogd doorsneden in de vorm van de contouren van het dak en de torens van het Norbertijner klooster Palmar, bestaande uit een schilddak met op de beide uiteinden van de nok een kruisje en daartussen twee torens, de rechter korter dan de linker; I van goud; II in azuur een samengebonden korenschoof met daaruit ter weerszijde twee geblanderde ranken, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Wapenverlening aan het waterschap Vechtstromen

Waterschap Vechtstromen is per 1 januari 2014 gevormd uit de samenvoeging van de waterschappen Regge en Dinkel en Velt en Vecht. Op 19 november 2015 bracht de Raad aan het dagelijks bestuur van het waterschap advies uit inzake een nieuw wapen. Uitgangspunt van het waterschapsbestuur, verwoord in zijn verzoekschrift van 1 oktober 2015, was een gevierendeeld wapen, waarin golvende dwarsbalken, het Saksische ros en een burcht een plaats zouden krijgen. De Raad kon zich in principe verenigen met het wapen, maar adviseerde wel om de enigszins overbodige vierdeling met identieke kwartieren I en IV terug te brengen tot een driedeling waarbij de heraldisch belangrijke figuren (burcht en paard) op de meest prominente plek in het wapen zouden komen te staan.

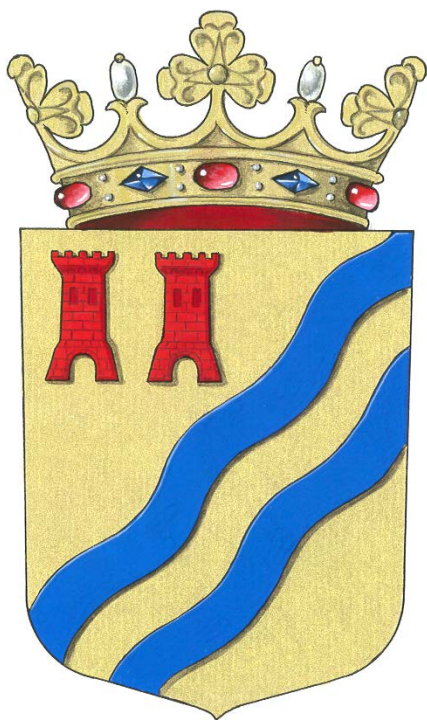
Ondanks het positieve advies van de Raad kwam het waterschapsbestuur op 7 oktober 2016 met een nieuw voorstel. Het voorstel ging uit van twee golvende linkerschuimbalken op een groen veld met in de rechterbovenhoek twee rode burchten. Het ontwerp sloot aan bij de reeds bestaande en door het waterschap voortgezette vlag van een van zijn rechtsvoorgangers, water-

schap Regge en Dinkel. Dit wapen was heraldisch niet correct als gevolg van het kleur-op-kleur-gebruik. Het ontbeerde contrastwerking en de aan het wapen toegeschreven symboliek was dubbelop en tamelijk omslachtig.

In zijn nader advies van 16 december 2016 gaf de Raad het waterschap in overweging om af te zien van het ingediende wapenontwerp ten gunste van zijn eerste ontwerp, maar in overleg tussen watergraaf prof.dr. S.M.M. Kuks, de voorzitter, secretaris en eerste medewerker werd duidelijk dat het waterschap bij nader inzien liever niet het Saksische ros in zijn wapen wilde voeren. Een nieuw voorstel van de zijde van het waterschap ging uit van het eerder ingediende ontwerp met de twee blauwe (verlaagde) golvende linkerschuimbalken boven vergezeld van twee rode geopende burchten, maar ditmaal in goud conform de heraldische kleurenregel.

Ook nu was er sprake van een meervoudige symbolische uitleg van de wapenfiguren. De twee burchten verwijzen naar het kasteel van Coevorden (het Drentse deel van het werk en beheergebied) en tevens naar de wapens van de rechtsvoorgangers van waterschap Regge en Dinkel (het Twentse deel van het beheergebied). Het gouden schild symboliseert, zij het enigszins gekunsteld, het landelijke gebied waarin het waterschap samen met de mensen en gebruikers in het gebied werkt aan het water. Het verwijst tegelijkertijd naar de oorsprong van de waterschappen, die voortkwamen uit de samenwerking van agrariërs in de strijd tegen wateroverlast en overstroming. De blauwe golvende linkerschuimbalken staan voor het water en de rivieren Vecht, Regge en Dinkel. Burchten en schuimbalken zijn bovendien dubbel omdat ze betrekking hebben op het werk- en beheergebied van het waterschap dat gelegen is in twee provincies: Drenthe en Overijssel (en voor een klein gedeelte in Gelderland).

Op 3 oktober 2017 aan het dagelijks bestuur van het waterschap Vechtstromen verklaarde de Raad in te stemmen met het voorgestelde wapen na een kleine aanpassing in de vorm van een bovenste linkerschuimbalk komende uit de linker bovenhoek in plaats van de linker zijkant van het schild.

De door het waterschapsbestuur gewenste kroon van rechtsvoorganger waterschap 't Suydevelt kon de Raad niet honoreren. Ten aanzien van de stijl waarin de kroon van drie bladeren en twee parels wordt uigevoerd, hield de Raad vast aan het principe dat die vormgeving toekomt aan de heraldisch tekenaar.

Aangezien het wapen van Vechtstromen een afgeleide was van de waterschapsvlag, adviseerde de Raad het dagelijks bestuur om de groene vlag te vervangen door een gele en daarbij de verhoudingen van burchten en vluchtschuimbalken te verbeteren.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties d.d. 23 november 2017, is bij Koninklijk besluit van 8 december 2017, nr. 2017001858, aan waterschap Vechtstromen een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In goud twee golvende linkerschuimbalken van azuur, de bovenste komende vanuit de linker schildhoek, boven vergezeld van twee geopende burchten van keel naast elkaar. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Emblemen van de Krijgsmacht

In het verslagjaar ontving de Hoge Raad van Adel een besluit van de Commandant Zeestrijdkrachten inzake de voortzetting van het embleem van de voormalige Directie Operationele Ondersteuning door de Directie Materiële Instandhouding. De Raad ontving voorts drie verzoeken om advies van het Ministerie van Defensie in behandeling. Deze hadden betrekking op het embleem van het 606 Geneeskundig Squadron, Marine Steunpunt Pointe Blanche op Sint Maarten en de Groep Luchtmachtreserve van de Koninklijke Luchtmacht.

Voorts ontving de Raad van de Algemene Raad van de Nederlandse Loodsencorporatie het verzoek om in te stemmen met haar voornemen het embleem van de Dienst Loodswezen van de Koninklijke Marine voort te zetten. Een advies terzake is op 20 november 2017 uitgebracht.

Directie Materiële Instandhouding

Op 2 december 2014 verzocht de plaatsvervangend chef kabinet/hoofd bureau Ceremonieel en Protocol Koninklijke Marine advies inzake een embleemontwerp voor de Directie Materiële Instandhouding (DMI). In het aan de Raad voorgelegde embleemontwerp is gepoogd om elk van de samengevoegde marinebedrijven (de Rijkswerf, het Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf, het Commandement Maritieme Middelen Texel/Den Helder (sedert 2009 afdeling Marost) en de Bewapeningswerkplaatsen) volledig tot zijn recht te laten komen in een gevierendeeld embleem, waarin vier eerder vastgestelde afzonderlijke emblemen in één schildomlijsting zijn samengebracht.

Op 29 april 2015 legde de Raad twee alternatieve ontwerpen voor, waarbij hij de vergaande schilddeling en veelheid aan symbolen tot de essentie heeft willen terugbrengen. In het eerste ontwerp is dat getracht door toepassing van één symbool, de schepsschroef, dat in het tweede ontwerp is aangevuld met een zwaard en bliksemschicht.

Het voorstel leidde intern tot nieuwe voorstellen voor embleemontwerpen die echter (opnieuw) zeer overdadig waren. De onlangs aangetreden directeur meende er verstandig aan te doen de discussie kort te sluiten en als embleem voor DMI het embleem van de voormalige Directie Operationele Ondersteuning (DOST) te kiezen. In de overheidsheraldiek is het mogelijk om wapens van rechtsvoorgangers over te nemen en ook bij marine-emblemen is een dergelijke overname niet ongebruikelijk. In de huidige organisatiestructuur heeft de DMI kennelijk de rol overgenomen van de Directie Operationele Ondersteuning. Op grond van het bovenstaande kon de Raad instemmen met de overname van het embleem van de DOST door de DMI.

Bij besluit van de Commandant Zeestrijdkrachten van 16 januari 2017, nr. CZSK2017000160, is de Directie Materiële Instandhouding gemachtigd tot het voeren van een embleem, geplaatst in de gebruikelijke omlijsting voor schepen, walinrichtingen en diensten van de Koninklijke Marine, waarvan de omschrijving luidt: *In keel een omgekeerde keper van goud, beladen met een alle zijden rakende schijf van azuur, bezaaid met blokjes van goud, waarop een leeuw van goud, getongd en genageld van keel, gekroond met een kroon van drie bladeren en twee parelpunten van goud, houdende in de rechtersvoorklaauw een schuinlinks opgeheven zwaard van zilver met gevest van goud, en in de linkersvoorklaauw een bundel van zeven pijlen van zilver met punten van goud, tezamen gebonden met een lint van hetzelfde, de keper rustende op een golvende schildvoet, golvend gedwarsbalkt van vier stukken van zilver en azuur. Embleemspreuk: 'Classi fundamentum' in Latijnse letters van zilver op een lint van azuur.*

606 Geneeskundig Squadron

Per e-mail van 16 maart 2016 verzocht het hoofd Bureau Ceremonieel en Protocol, Staf Commando Luchstrijdkrachten, de Raad advies inzake een embleem voor het 606 Geneeskundig Squadron. Het schild, geplaatst in de gebruikelijke omlijsting van een luchtmachtembleem, toont de wereld in de vorm van een wereldkaart in de kleuren blauw en groen, een symbolische verwijzing naar zowel de mondiale inzetbaarheid van het squadron, de esculaap en daarboven de vleugels van het (nieuwe) luchtmachtembleem (dat is het luchtmachtlogo) in zwart, waarmee wordt aangeduid dat het een geneeskundig squadron van de luchtmacht is.

Op 24 mei 2016 bracht de Raad advies uit. Hij toonde begrip voor de gekozen elementen en symboliek, maar achtte het ontwerp qua compositie en kleurstelling niet bepaald gelukkig. Het ontwerp was tamelijk druk door de gedetailleerde weergave van de wereldkaart, waarbij bovendien geheel West-Europa schuil ging achter de esculaap. De gebruikte kleurstelling blauwgroen met zwart was vlak en somber en voldeed niet aan de heraldische kleurenregel (geen kleur op kleur en geen metaal (goud/geel en zilver/wit) op metaal). Een tweede bezwaar van de Raad gold het gebruik van de gestileerde vliegende adelaar die de luchtmacht als logo voert binnen de nieuwe Rijkshuisstijl. De heraldiek en, verwant daaraan, de emblematiek van krijgsmachtonderdelen hanteren echter een eigen specifieke beeldtaal die zich moeilijk laat combineren met de meer vrije, aan mode onderhevige en daardoor tijdgebonden logo's en logofiguren. Tegenover dit ontwerp stelde de Raad twee alternatieve ontwerpen voor, waarin in een zilveren schild de twee meest relevante symbolen werden samengebracht: de esculaap (het geneeskundig symbool) en de oorspronkelijke natuurlijke adelaar die vanouds het symbool van de luchtmacht is – het tweede ontwerp bovendien aangevuld met een gestileerde wereldbol.

Het squadron nam dit advies niet over, maar reageerde met een nieuw voorstel, ditmaal een rood schild waarop een zwarte knoestige tak en een gevleugelde slang in goud. Het squadron meende echter aan de figuur meer symboliek toe te dichten door de esculaap, het bekende slangensymbool van Asclepios, de god van de geneeskunde en genezing uit de Griekse mythologie,

te verbinden met de gevleugelde slang, symbool van de Azteekse slangengod Quetzalcoatl, staand voor wind, wijsheid en leven, eigenschappen die bij het squadron zouden passen.

De Raad had bezwaar tegen de verschillende symbolische betekenissen die men tegelijkertijd aan de voorstelling wil toedichten, maar die juist in die nieuwe context hun oorspronkelijke betekenis verliezen. Een gevleugelde slang in een boomtak kan Quetzalcoatl verbeelden, maar niet tegelijkertijd een esculaap en de Koninklijke Luchtmacht. De esculaap heeft immers geen vleugels en de vleugels van de luchtmachtadelaar zijn beslist niet de verentooi van de mythische slang. Bovendien komt de knoestige boomtak niet overeen met het klassieke beeld dat men in het algemeen van de esculaapstaf heeft. In plaats van het ontwerp van het squadron stelde de Raad voor de embleemfiguren te beperken tot eenduidige symbolen, namelijk de luchtmachtadelaar en de esculaap, die voldoende krachtig zijn om in combinatie met de spreuk *UBIQUE CURA NOSTRA* ('Medische zorg waar ook ter wereld') de taken van het 606 Medisch Squadron te verbeelden.

Met het daaropvolgende compromis, in plaats van de luchtmachtadelaar aan weerszijden van de esculaap een vlucht, kon de Raad zich in zijn derde advies van 22 mei 2017 terzake verenigen.

De omschrijving van het embleem (in de gebruikelijke luchtmachtomlijsting) luidt: *In keel een esculaap, aan weerszijden vergezeld van een vlucht, alles van goud. Aan de onderzijde van de schildomlijsting het squadronnummer 606 in cijfers van sabel in een ovaal van goud. Embleemspreuk: UBIQUE CURA NOSTRA in letters van sabel op een lint van goud.* Een beschikking van de Commandant Luchtstrijdkrachten waarin het embleem is vastgesteld, heeft de Raad nog niet ontvangen.

Marine Steunpunt Pointe Blanche

Op Sint Maarten is een permanente militaire aanwezigheid in de vorm van een steunpunt ingesteld, met een vaste staf en een marinierseenheid op roulatiebasis vanuit Curaçao: het Marinesteunpunt Pointe Blanche.

Op 13 januari 2017 verzocht de secretaris van de Traditiecommissie Koninklijke Marine, de Raad advies inzake een embleem voor het Marinesteunpunt Pointe Blanche. Het ontwerp sluit

aan bij de heraldische traditie, waarbij kazernes in het Caribisch gebied plaatselijke flora en fauna in hun embleem voeren. Zo voeren de Marinebasis Parera en de Marinekazerne Suffisant, beide op Curaçao, en de Marinierskazerne Savaneta op Aruba respectievelijk een chuchubi (spotlijs-ter), een dividiviboom (waaiboom) en de aloë in hun emblemen.

Het ontwerp, in de gebruikelijke omlijsting van een marineembleem, toont in zilver een Antilliaanse groene leguaan of *Iguana delicatissima* gezeten op een rots van natuurlijke (bruine) kleur.

De Raad stemde in grote lijnen in met het ingediende ontwerp. Het embleem voldoet aan de heraldische vereisten van eenvoud, duidelijkheid en herkenbaarheid op afstand. Toch deed hij de suggestie om de leguaan als be-

langrijkste figuur in het ontwerp meer beeldvullend te laten zijn. In plaats van losstaand in het schild werd de rots waarop de leguaan is gezeten, naar voren gehaald en uitkomend uit de linker schildrand afgebeeld.

Na advies van de Raad van 22 mei 2017, werd bij besluit van de Commandant Zeestrijdkrachten van 29 juni 2017, CZSK***, het Marine Steunpunt Pointe Blanche gemachtigd tot het voeren van een embleem, geplaatst in de gebruikelijke omlijsting voor schepen, walinrichtingen en diensten van de Koninklijke Marine, waarvan de omschrijving luidt: *In zilver een Antilliaanse leguaan van sinopel, gezeten op een rots van natuurlijke kleur, uitkomende uit de linker schildrand. Embleemspreek: ALTIJD BEHULPZAAM in Latijnse letters van sinopel op een lint van zilver.*

Groep Luchtmacht Reserve

De Groep Luchtmacht Reserve (GLR) van de Koninklijke Luchtmacht is opgericht in 2004 en bestaat uit vijf squadrons van reservisten die ondersteuning bieden aan de reguliere squadrons tijdens piekbelastingen. De GLR kreeg bij die gelegenheid een embleem, bestaande uit een valhek met een aantal specifieke attributen, waaraan een uitvoerige symboliek was toegedicht, en met de embleemspreek VRIJWILLIG NIET VRIJBLIJVEND. Het embleem was overgenomen van het toenmalige 20 LB [Luchtmachtbewakings] Squadron en met toevoeging van de embleemspreek voortgezet door de GLR.

Op 10 juli 2017 verzocht het hoofd Bureau Ceremonieel en Protocol van de Staf Commando Luchtstrijdkrachten aan de Raad advies inzake een nieuw embleem voor de Groep Luchtmacht Reserve. De reden voor een nieuw embleem was de veranderde taakstelling (waarbij de primaire taak, bewaking en beveiliging, op de achtergrond was geraakt), de reductie van het aantal squadrons en de wijze waarop de GLR wordt ingezet: voorheen alleen bij piekbelastingen, thans flexibel.

Op heraldische gronden kon de Raad instemmen met het voorgestelde embleemontwerp: een octopus in natuurlijke kleur, maar was wel af van mening dat de natuurlijke kleur in lichtblauwe tinten ietwat flets was. Een kleurstelling in diepblauwe of rode tinten zou krachtiger en fraaier ogen tegen de gouden achtergrond en de groene omlijsting.

Daarnaast vroeg de Raad zich af waarom de Groep Luchtmacht Reserve als luchtmachtonderdeel heeft gekozen voor een zeedier dat men eerder in een marine-embleem zou verwachten. Dat de octopus in de traditie van de Nederlandse luchtmacht zou staan – hij werd vanaf 1975 gevoerd door de 1 LVG (Luchtmacht Verbindings Groep) en later het 931 Squadron – achtte hij in dit verband begrijpelijk maar niet helemaal overtuigend.

Ten aanzien van de embleemspreek adviseerde de Raad een kleine aanpassing. In plaats van FLEXIBILIS ET VERSATILIS ('Flexibel en veelzijdig') werd de spreuk FLEXIBILIS ET VERSABILIS voorgesteld, die desgewenst ook in het Nederlands kan worden gevoerd en dan vertaald dient te worden als 'Flexibel en wendbaar'.

De omschrijving van het embleem luidt: *In goud een octopus van natuurlijke kleur. Het geheel omgeven door de vastgestelde omlijsting met in het ovaalvormige plaatje de Latijnse letters 'GLR' in sabel. Embleemspreek: FLEXIBILIS ET VERSABILIS.* Een beschikking van de Commandant Luchtstrijdkrachten waarin het embleem is vastgesteld, heeft de Raad nog niet ontvangen.

JAARVERSLAG SECRETARIE OVER 2017

Secretaris en medewerkers

Algemeen

In overleg met de HRM-adviseur van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is besloten in 2018 een functiebeschrijvings- en waarderingstraject in gang te zetten voor de secretaris en medewerkers van de secretarie. De noodzaak hiertoe is ingegeven door het feit dat de functies reeds lang geleden of nog niet zijn beschreven.

De beoogde digitalisering van de inkoop via DigiInkoop was in eerste instantie voorzien in 2016 en is in 2017 vanwege aanloopproblemen gedeeltelijk ingevoerd. Het is een tussenstap naar verdere digitalisering van het inkoop- en factureringsproces.

Werkzaamheden

De eerste medewerker, drs. J.C.C.F.M. van den Borne, hield zich met name bezig met de dossiers op het gebied van overheidsheraldiek, de aan de Raad voorgelegde emblemen van de krijgsmacht en heraldisch advies aan overheidsorganisaties en particulieren. Daarnaast was hij eindverantwoordelijk voor de website en de digitalisering van archief-, bibliotheek- en collectiecatalogi, waaronder het filiatieregister. Hij verzorgde een eerste aanzet tot de nieuwe inrichting van de bibliotheek met publicaties vanaf 2016. Hij had, mede vanwege de Raad, zitting in de redactie van *Virtus. Journal of Nobility Studies*.

De tweede medewerker, A. Gritter, hield het filiatieregister bij en zette de gegevensinvoer in verschillende bestanden voort. Prioriteit daarin hadden de digitalisering van het kaartsysteem op het filiatieregister en de bibliotheekcatalogus. Daarnaast voerde hij algemene administratieve werkzaamheden uit.

De wetenschappelijk medewerker, dr. C.A.M. Gietman, beantwoordde (rechts)historische vragen op het terrein van adelsgeschiedenis en begeleidde inhoudelijk bezoekers bij hun onderzoek in de archieven en collecties van de Raad. Het betrof met name studenten en onderzoekers uit de wetenschappelijke wereld. Hij verzorgde het beheer van de bibliotheek en het archief en de acquisitie van aanwinsten (boeken en manuscripten). Voorts verrichtte hij wetenschappelijk onderzoek naar aristocratische genealogiebeoefening en adelsopvattingen in de late negentiende en vroege twintigste eeuw en hij vertegenwoordigde de Raad op wetenschappelijke symposia, met name door het geven van lezingen.

Lezingen

Op 4 april verzorgden secretaris en eerste medewerker een presentatie over adel en heraldiek voor de Lion's Club Leiden. De Dag van de Heraldiek van het Nederlands Genootschap voor Heraldiek vond op 29 april plaats in het Zwanebroedershuis in 's-Hertogenbosch. De eerste medewerker hield een lezing over de functie van de Hoge Raad van Adel ten aanzien van de heraldiek van adel en overheid.

De wetenschappelijk medewerker hield op 10 september een lezing op kasteel Amerongen, getiteld 'Godard van Reede: eer in de zestiende eeuw'.

De voorzitter sprak op 11 november tijdens de lunch van het gilde Zunft zu Hausgenossen te Basel (CH) over adel in Nederland in verleden en heden. Dit gilde is eind achttiende eeuw ter ere van stadhouder Willem V opgericht door een Zwitserse militair die in het Staatse leger had gediend. Elk jaar wordt een spreker uit Nederland uitgenodigd om een lezing te houden voor dit gilde.

De secretaris hield op 16 november voor het juridisch dispuut Philips van Leyden van de juridische faculteit van de Universiteit Leiden een presentatie over adel in Nederland in de afgelopen twee eeuwen.

Publicaties

De wetenschappelijk medewerker verzorgde de eindredactie van het boek *Huis en habitus. Over kastelen, buitenplaatsen en notabele levensvormen. Opstellen voor prof. dr. Yme Kuiper, aangeboden bij zijn afscheid als bijzonder hoogleraar Historische Buitenplaatsen en Landgoederen aan de Rijksuniversiteit Groningen* (Hilversum: Verloren, 2017). Voor het in 2018 te verschijnen *Dictionnaire des Pays-Bas au Siècle d'Or: Les Provinces-Unies de l'Union d'Utrecht à la Paix d'Utrecht (1579-1713)* schreef hij een bijdrage over de adel. Voor de genealogische uitgave *Nederland's Patriciaat 95* (2016-2017) verzorgde hij een historische inleiding.

Symposia

De wetenschappelijk medewerker woonde van 30 maart tot en met 1 april in Chicago het tweejaarlijkse congres van de Renaissance Society of America bij (in verband met een sessie over alba amicorum). Op 21 september bezocht hij in Groningen het symposium 'Don't fence me in. Vakgrenzen overstijgen bij recent onderzoek naar buitenplaats en landgoed'. Hij maakte deel uit van de voorbereidingscommissie voor het symposium 'Nobilitas litigat', het 5e symposium van de Deutsch-Niederländische Arbeitskreis für Adelsgeschichte dat op 7 en 8 juni 2018 op Burg Vischering in Lüdinghausen zal worden gehouden.

Aanwinsten collecties

Door tussenkomst van jhr. mr. A.W.G. van Riemsdijk kreeg de Hoge Raad van Adel van jhr. mr. A.A. Loudon een bijzonder fotoalbum ten geschenke. Het eerste deel van het album bevat 48 portretfoto's van gasten die op 19 maart 1867 aanwezig waren op een gekostumeerd bal dat A.N.J.M. baron van Brien en van de Groote Lindt en zijn echtgenote M.L.O.N. barones van Tuyl van Serooskerken hielden in Den Haag. Sommige foto's zijn fraai ingekleurd. Het tweede deel van het album bevat foto's van 48 heren en 5 dames in de vorm van zogenoemde 'cartes de visite'. Waar de namen van de gasten op het bal van 1867 in het eerste deel van het album summier zijn weergegeven, ontbreken hier helaas de onderschriften. De foto's komen in 2018 beschikbaar voor onderzoekers via de website van het RKD – Nederland Instituut voor Kunstgeschiedenis.

Twee foto's uit het fotoalbum dat de Hoge Raad van Adel voor zijn collecties had verworven.
Gasten gefotografeerd in hun fantasierijke kleding tijdens het gekostumeerd bal van 1867

Via de Vereniging Rembrandt ontving de Raad uit een nalatenschap een omvangrijke collectie zegelstempels, vermoedelijk uit de periode 1750-1900. De zegelstempels zullen in het komende jaar worden geïdentificeerd en beschreven.

Bibliotheek

De bibliotheek werd aangevuld met recente Nederlandse en buitenlandse studies op het gebied van adelsrecht, adelsgeschiedenis, genealogie en heraldiek. Een bijzondere aanwinst was *De mug en de kaars. Vriendenboekjes van adellijke vrouwen 1575-1640*, de handelseditie van het proefschrift waarop historisch letterkundige S.L. Reinders op 13 juni 2017 promoveerde aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Een zeer prominente plek in dit onderzoek wordt ingenomen door alba uit de collectie van de Hoge Raad van Adel. Vooral het in 2007 door de Raad verworven album van Rutghera van Eck bleek bijzonder te zijn – onder meer omdat de eigenaresse het boekje niet alleen als jonge vrouw bijhield (zoals de meeste albumbezitsters), maar daarmee tot aan het einde van haar leven doorging. Reinders deed ook een belangrijke ontdekking in de collectie Van Spaen van de Raad. Deze collectie bevat drie door wetenschappers als bijzonder waardevol bestempelde alba die traditioneel werden toegeschreven aan de uit Overijssel afkomstige Joanna Bentinck. Één van de drie alba bleek echter niet door deze Overijsselse Joanna te zijn geschreven, maar door een jongere naamgenote. Voor de interpretatie van het vrouwenalbumfenomeen leverde deze toeschrijving nieuwe inzichten op.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 4 april 2018.

(w.g.) J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

(w.g.) M.R.M.M. Scheidius, secretaris

HOGE RAAD VAN ADEL

Instelling en taken

De Hoge Raad van Adel is ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10. De Wet op de adeldom van 10 mei 1994 (Staatsblad 360) regelt de samenstelling en bevoegdheid van de Raad. Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) adviseert de Raad:

- de minister van Algemene Zaken over naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie over ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

Raad en Secretarie

Voorzitter	jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (2015)
Leden	mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005)
	drs. R.M. barones van Pallandt (2010)
	mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt (2012)
	jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijckevorsel van Kessel (2017)
Secretaris	mr. M.R.M.M. Scheidius (2015)
Eerste medewerker	drs. J.C.C.F.M. van den Borne
Tweede medewerker	A. Gritter
Wetenschappelijk medewerker	dr. C.A.M. Gietman

Bezoekadres

Nassaulaan 2B
2514 JS DEN HAAG

Postadres

Postbus 16325
2500 BH DEN HAAG

Bezoek op afspraak. De studiezaal is geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur.

Telefoon 070-3614281
Fax 070-3631712

E-mail info@hogeraadvanadel.nl
Internet www.hogeraadvanadel.nl

